ՍՍՀՄ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ՍՈՎԵՏԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՐՑԻ ԱՌԹԻՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԵՎ ԱԴՐԲԵՋԱՆԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ՍՈՎԵՏՆԵՐԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

1. ՍՍՀՄ Գերագույն սովետի նախագահությունը, քննարկելով Հայկական ՍՍՀ Գերագույն սովետի 1988 թվականի հունիսի 15-ի խնդրանքը ԼՂԻՄ-ի ժողովրդական դեպուտատների սովետի խնդրագրի կապակցությամբ Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզը Հայկական ՍՍՀ-ի կազմի մեջ անցնելու վերաբերյալ և Ադրբեջանական ՍՍՀ Գերագույն սովետի 1988 թվականի հունիսի 17-ի որոշումը Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզը Հայկական ՍՍՀ-ի կազմի մեջ մտցնելու անընդունելիության մասին, անհնար է համարում Հայկական ՍՍՀ-ի և Ադրբեջանական ՍՍՀ-ի սահմանների և սահմանադրական հիման վրա հաստատված նրանց ազգային-տերիտորիալ բաժանման փոփոխումը:

Ընդունելով այսպիսի որոշում, ՍՍՀՄ Գերագույն սովետի նախագահությունը ելնում է ՍՍՀՄ սահմանադրության այն դրույթից (հոդված 78), որին համապատասխան միութենական հանրապետության տարածքը չի կարող փոփոխվել առանց նրա համաձայնության: Այլ որոշումը կհակասեր երկու հանրապետությունների ժողովուրդների շահերին, լուրջ վնաս կհասցներ այդ ռեգիոնի ազգամիջյան հարաբերություններին:

ՍՍՀՄ Գերագույն սովետի նախագահությունը նշում է, որ սովետական իշխանության տարիներին լենինյան ազգային քաղաքականության իրականացման հիման վրա Լեռնային Ղարաբաղի աշխատավորները կուսակցական և սովետական կազմակերպությունների ղեկավարությամբ զգալի հաջողությունների են հասել տնտեսության, գիտության զարգացման ասպարեզում և սոցիալական կյանքի այլ ոլորտներում: Դրա հետ մեկտեղ ինքնավար մարզում երկար ժամանակ չէին լուծվում հայ բնակչության ազգային շահերը շոշափող շատ հարցեր, հատկապես մշակույթի, կրթության բնագավառում, կադրային քաղաքականության մեջ: Խախտվում էին ինքնավար մարզի սահմանադրական իրավունքները: Այդ բոլոր բացասական երևույթները ոչ միայն ժամանակին չէին վերացվում, այլև կոծկվում էին: Ադրբեջանական ՍՍՀ-ի, Հայկական ՍՍՀ-ի և Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզի իշխանության մարմինները մակերեսորեն մոտեցան ստեղծված իրավիճակի գնահատմանը, չգիտակցեցին այդ ռեգիոնում գոյություն ունեցող ազգային-տերիտորիալ կառուցվածքը վերանայելու անհիմն կոչերի քաղաքական վտանգավորությունը, պասսիվ, սպասողական դիրք գրավեցին: Հանրապետություններում սրվել է իրադրությունը, մեծ վնաս է հասցվել տնտեսությանը, Հայաստանի և Ադրբեջանի ժողովուրդների ազգամիջյան հարաբերություններին: Այդ ամենը արդարացիորեն դատապարտվեց մեր երկրի աշխատավորների կողմից:

Լեռնային Ղարաբաղում ստեղծված դրությունը շտկելու և լուրջ թերությունները վերացնելու համար ՍՄԿԿ Կենտկոմի, ՍՍՀՄ Գերագույն սովետի նախագահության և ՍՍՀՄ Մինիստրների խորհրդի որոշումներով խոշոր միջոցառումներ են նախատեսված Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզի տնտեսության, մշակույթի հետագա զարգացումն ապահովելու, աշխատավորների բարեկեցությունը բարձրացնելու, սոցիալիստական օրինականության ու հասարակական կարգն ամրապնդելու, Ադրբեջանական ՍՍՀ-ի և Հայկական ՍՍՀ-ի բնակչության եղբայրական բարեկամության ու համագործակցության ոգով դաստիարակելն ուժեղացնելու համար: Անհրաժեշտ նախադրյալներ են ստեղծված Հայկական ՍՍՀ-ի հետ Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզի կապերը ընդլայնելու նպատակով: ՍՍՀՄ Գերագույն սովետի նախագահությունը նպատակահարմար է համարում Լեռնային Ղարաբաղ ուղարկել իր ներկայացուցիչներին, որոնք Ադրբեջանական ՍՍՀ-ի և Հայկական ՍՍՀ-ի ներկայացուցիչների հետ սերտ համագործակցելով, կզբաղվեն ընդունված որոշումների պարտադիր կատարումն ապահովելու համար:

2. ՍՍՀՄ Գերագույն սովետի նախագահությունը ադրբեջանական և հայկական միութենական հանրապետությունների աշխատավորներին, կուսակցական ու սովետական մարմիններին կոչ է անում հնարավոր ամեն ինչ անել, որպեսզի վերականգնվեն ադրբեջանական և հայ բնակչության բարի, եղբայրական հարաբերությունները:

ՍՍՀՄ Գերագույն սովետի նախագահությունը ՍՍՀՄ Մինիստրների խորհրդին, Ադրբեջանական ՍՍՀ և Հայկական ՍՍՀ ժողովրդական դեպուտատների սովետներին, նրանց գործադիր ու կարգադրիչ մարմիններին հանձնարարում է անհրաժեշտ միջոցներ ձեռնարկել, որպեսզի նորմալացվի իրադրությունը Հայաստանում, Լեռնային Ղարաբաղում ու Ադրբեջանի մյուս ռեգիոններում, ապահովվի աշխատանքային կարգապահության ամրապնդումը, ՍՍՀՄ սահմանադրության և սովետական օրենքների անշեղ կիրառումը, վճռականորեն կասեցնելով ազգային թշնամանքի բորբոքմանը ուղղված ամեն տեսակ գործունեություն, դեմոկրատական իրավունքները հակադեմոկրատական նպատակներով օգտագործելու փորձերը:

Նպատակահարմար համարել ՍՍՀՄ Գերագույն սովետի նախագահության նիստում դրված դրա հետ կապված հարցերի ուսումնասիրումը հանձնարարել Ազգությունների սովետի ստեղծվող հատուկ հանձնաժողովին, որը պատրաստ լինելուն պես իր առաջարկությունները կներկայացնի ՍՍՀՄ Գերագույն սովետի նախագահության քննարկմանը:

3. ՍՍՀՄ Գերագույն սովետի նախագահությունը գտնում է, որ այժմ, երբ ՍՄԿԿ XIX համամիութենական կոնֆերանսը նոր խնդիրներ է առաջադրել մեր հասարակության հեղափոխական վերափոխումների պրոցեսները խորացնելու, այդ թվում և ազգամիջյան հարաբերությունները էլ՛ ավելի ամրապնդելու ու զարգացնելու նպատակով, առանձնապես կարևոր է, որ բոլոր միութենական ու ինքնավար հանրապետությունների գերագույն սովետների նախագահությունները, ժողովրդական դեպուտատների տեղական սովետները մշտապես տեսադաշտում պահեն ինտերնացիոնալիզմի սկզբունքների հիման վրա սովետական մարդկանց բարեկամության և իրավահավասար համագործակցության ամրապնդման հարցերը: Անհրաժեշտ է հոգ տանել, որ յուրաքանչյուր սովետական մարդ, անկախ ազգությունից, իրեն լիիրավ քաղաքացի զգա երկրի ցանկացած շրջանում: Ազգամիջյան հարաբերությունների ծագող հարցերը պետք է լուծել ժամանակին, առավելագույնս հաշվի առնելով ինչպես յուրաքանչյուր ազգի և ազգության, այնպես էլ մեր ամբողջ սոցիալիստական հայրենիքի շահերը:

ՍՍՀՄ Գերագույն սովետի նախագահության նախագահ՝
Ա. ԳՐՈՄԻԿՈ

ՍՍՀՄ Գերագույն սովետի նախագահության
քարտուղար՝ Թ. ՄԵՆԹԵՇԱՇՎԻԼԻ

Մոսկվա, Կրեմլ, 18 հուլիսի 1988 թ.